

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea:

Brasiovu, piati'a mare Nr. 22. — „Gazet'a" ese:
Joi'a si Duminec'a.

Pretulu abonamentulu:

pe unu anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni
3 fl. v. a. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu séu
28 franci.

Anulu **XLI.**

Se prenumera:

la postele c. si r. si pe la dd. corespondenti.

Anunciurile:

un'a serie garmondu 6 cr. si timbru de 30 cr.
v. a. pentru fiacare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retramitu.

Nr. 27.

Joi, 6 | 18 Apriliu

1878.

Opositiunea intrunita maghiara.

De cate-ori in cursulu aniloru din urma a isbucnit séu erá aprópe se isbucnesca o crisa ministeriala in Ungari'a, se vorbea de venirea baronului Sennyey la guvern. Devenise o frasa constanta, ca dupa Andrásy, Lonyay si Tisza trebuie se urmeze siefulu partitulu conservatoriu br. Sennyey. Mai multu inca cá in Ungari'a se discutau in Austri'a siansele unui viitoriu ministeriu Sennyey. Nemtii austriaci „fideli constitutiunei“ vedeau in Sennyey unu clericalu incarnatu si le era mare temerea, ca venindu cumva acestu „baronu negru“, cumu 'lu mai numeau ei, la guvern, se va inaugura in tota monarchia unu sistemu reactiunariu.

Din caus'a acést'a le erá dér' frica nemtiloru centralisti si de umbr'a lui Sennyey. Cu timpulu inse se convinsera, ca baronulu maghiaru nu erá nicidecumu asia de periculosu cumu si-'lu inchipura. Inainte de tóte 'i lipsea popularitatea in Ungari'a si partitulu conservatoriu, pe care se spriginea, erá prea micu si nu era sperantia, ca va poté reusi a-'si formá o maioritate parlamentaria.

Sennyey insusi nu 'si-a facutu illusiuni in privint'a acést'a. „Inca nu 'mi-a venitu timpulu“, dicea elu la diferite ocaсии. Venirea lui inse nu a asteptat'o cu manile in sinu, ci a lucratu barbatesce spre a-'si mari partitulu si spre a-'si castigá popularitatea, de care are lipsa unu viitoriu ministru-presiedinte maghiaru. Baronulu Sennyey din ce in ce totu mai multu s'a departatu de programulu seu primitivu, care culminá in cerint'a, ca armat'a teritoriala ungara (a honvediloru) se fia redusa si incopiata armatei comune. Cu tóte inse, ca cochetá necontentitu cu opiniunea publica, numai erá sperantia, ca partitulu seu va poté reesi a-'si castigá maioritate in tíera. Déca erá dér' se ajunga vreodata la o influintia mai mare in parlamentu partitulu conservatoriu, trebuia se se alieze cu vreunulu din partiele opositiunale. Timpulu si impregiurarile au facutu in adeveru possibilu o asemenea aliantia nenaturala. In 13 l.c. avú locu in sal'a prefecturei din Budapest'a marea conferentia comuna, a carei'a rezultatu a fostu fusiunea partiteloru opositiunale maghiare, cari de aci incolo voru formá numai unu singuru partitu opositiunale sub numirea de „Opositiunea intrunita.“

Multe s'au potutu la noi, de ce se nu se fi potutu si o uniune intre conservatorii si liberalii independenti ai camerei maghiare. Asemeni aparintie nu mai potu surprinde pe nimenea. Uniunile si fusiunile sunt la ordinea dilei dela 1867 incóce. Abia sunt trei ani, de candu s'a executatu spectacolulu primei fusiuni a deákistiloru cu tiszaiistii si cumu s'au potutu intielege acesti'a de ce se nu se póta intielege partisanii lui Sennyey cu acei'a ai lui Simonyi-Bánhidý. Bas'a operatiunei e pentru toti maghiarii cea dela 1867, ei toti au numai unu scopu: sustinerea dualismulu, consolidarea si desvoltarea ideei de statu maghiare. Pe bas'a acést'a convinu cu totii si a convenitu si „opositiunea intr'unita“. Diferitele programe ale partiteloru maghiare sunt numai diferite variatiuni a unei si aceleiasi melodii a maghiarismulu. Cumu se se desvólte si se se asigure pentru viitoriu mai bine egemonia rassei maghiare? Acést'a e tem'a, de care se ocupa cu predilectiune barbati de statu maghiari, de cate-ori intreprindu vreo actiune in folosulu si spre salutea patriei“.

Programulu „opositiunei intrunite“, la care au aderatu si acei deputati, cari mai deunadile desertara din partitulu guvernamentulu, ingrijesce asemenea numai si numai de interesele rassei dominante, pe cari le identifica cu ale statulu; pentru popórele nemaghiare nu esprima de catu sperantia, ca voru trai in pace intre ele si cu statulu, ca adeca nu voru face mai multu opositiune. Déca

se voru portá inse bine, le lasa „libertatea religiei si a consciintiei“ (punctu 8). Cu atatu mai multu se ocupa inse programulu de inaintarea elementulu maghiaru, de latirea si desvoltarea culturai maghiare. Pentru acestu scopu voiesce o modificare radicala a lelei de scóla A. L. XXXVIII 1868. Invetiamentulu se se organizeze pe viitoriu in modu si mai armonicu, incependu dela scólele primarie pana la academi; tóte institutele de cultura din tíera se se puna sub inspectiunea si administrarea ministeriulu de culte. Cine mai póte fi in dubiu asupra spiritulu acestei organizatiuni armonice a invetiamentulu? Mirare, ca „opositiunea intrunita“ nu cere si revisiunea si modificarea lelei nationalitatiloru spre stabilirea unei armonii mai perfecte intre popórele patriei!?

Nu vomu enumerá aci tóte punctele programulu partiteloru fusiunate, ca-ci amu esperiatu de ajunsu, ca partitele maghiare, cu catu promitu mai multu, cu atatu tienu mai puçinu. Pentru noi este destulu a sci, ca atitudinea „opositiunei intrunite“ façia de nationalitatile nemaghiare promite a fi póte inca si mai puçinu concilianta cá aceea a deákistiloru si tiszaiistiloru.

In adeveru, déca s'a facutu vreunu progressu in cesti 10 ani din urma s'a facutu de siguru in politic'a maghiarisarei. In locu se recunósca efectele stricatiose ale acestei politice, maghiarii fia conservatori, fia liberali totu mai tare o sustienu totu mai mare nutrementu ii dau. Este fórte intristatória convictiunea ce ne-o impun esperiintiele facute pana acuma, ca maghiarii au mersu deja atatu de departe cu pretensiunile loru suprematisatórie, incatu au perdutu totu sensulu pentru o fratiésca cointelegere cu popórele conlocutiórie nemaghiare.

La situatiune.

Incetarea foculu pe tóta lini'a. Bismarck, „samsariulu de omenia“ mediulocesce. Actiunea mediulocitória a cancelariulu germanu este cu atatu mai necesaria, cu catu Russi'a are mare trebuintia de ea, dupa ce atitudinea brusca a diplomatiei sale a provocatu o incurcatura atatu de mare. Scopulu principálu a lui Bismarck se pare a fi si acuma sustinerea unei bune intielegeri intre cabinetele din Petersburg si Vien'a. Pe catu timpu Tiarulu póte contá pe neutralitatea Austriei si a Germaniei nu se teme de amenintiarile Angliei.

Caracteristicu e ca pe candu corespondinti'a diplomatica dintre Russi'a si Austro-Ungari'a se tiene secretu, totu ce se petrece intre Russi'a si Angli'a ese la publicitate. Se anuntia, ca bun'a intielegere intre Vien'a si Petersburg ar' fi earasi restabilita, ca principele Gorciacoff ar' fi respunsu fórte moderatu si conciliantu la not'a contelui Andrásy si ar' fi recunoscutu necesitatea unoru modificari ale tractatulu in interessulu Austriei.

In ce sensu mediulocesce Bismarck? Acést'a vedi nu se scie. Unii dicu, ca cancelariulu germanu lucra intr'acolo cá se se adune o conferentia preliminaru in Berlinu, altii sustienu, ca Bismarck ar' fi promis, ca in casu, candu marile poteri ar' consimti cá Russi'a se ié Basarabi'a si Armeni'a pana la Erzerum, elu va face cá Russi'a se cedeze in tóte celalalte puncte. In totu casulu, activitatea mediulocitória a lui Bismarck va favorisá catu mai multu pretensiunile Russiei.

Este mare intrebare déca Germani'a va sustiene protestulu romanu in privint'a Basarabiei. Diuariele germane scriu, ca d. Bratiann ar' fi intimpinatu o primire fórte rece la Berlinu, ca Bismarck iar' fi promis numai, ca caus'a Romaniei va veni negresitu inaintea congressulu. Unele foi voiescu chiar' se scie, ca Bratiannu ar' fi telegrafatu dlui Cogalniceanu la Bucuresci, cá se se mai modereze, din care cauza ministrulu de esterne se fi declarat, ca nu voiesce se protesteze contra tractatulu dela San-Stefano (?) Aceste sunt combina-

tiuni, se asteptamu spre a ne formá o ideia mai chiara despre missiunea dlui Bratiannu descoperirile ce le va face ministrulu-presiedinte insusi in camera romana.

Discursulu lordulu Derby si alu lordulu Beaconsfield.

Mare sensatiune si de totu rea impressiune a facutu in Vien'a discursulu ce l'a tienutu, fostulu ministru de esterne alu Angliei, lord Derby cu ocasiunea desbaterei asupra conchiamarei reserveloru in cas'a lordiloru. Derby a combatutu in acestu discursu politic'a de resbelu a lui Beaconsfield si a voitu se dovedesca, ca unu resbelu cu Russi'a nu póte avé nici, unu rezultatu favorabilu, fiindu-ca Angli'a va remané izolata si nu va afliá nici unu aliatu, ca-ci pe Austri'a nu s'ar' poté basá nicidecumu. Derby a criticatu apoi politic'a si situatiunea Austriei intr'unu modu ne mai pomenitu dela unu fostu ministru. „Adeveratu — dise Derby — ca in Germani'a o mare parte a poporulu este contra russiloru, dér' guvernulu a aratatu prea tari simpathii pentru Russi'a si apoi Germani'a sémana multu cu-o oligarchia militaria, asia, incatu ne potemu asteptá in casulu celu mai bunu la neutralitatea ei. In Françi'a si in Itali'a nu se gandesce nimenea la o reinnoire a resbelulu Crimeei. Ne remane dér' in fine numai Austri'a fara indoiéla inca o putere mare. Concedu, ca déca voiti se cautati unu aliatu cu sucessu trebuie se ve indreptati privirile mai antaiu spre Vien'a; eu me indoiescu inse, ca ar' fi consultu a ne basá pe o cooperatiune austriaca.

„Sustienu numai aceea, ce scie fiacare, candu dicu, ca cei trei imperati stau in relatiuni strinse si intime. Austri'a nu s'ar' poté usioru decide a intreprende o politica decisa, si anevoie ar' rupe-o cu Russi'a inainte de a fi sigura de spriginulu séu celu puçinu de neutralitatea Germaniei. La acést'a este a se mai adauge, ca poporatiunea Austriei consta din o multime de nationalitati si ca in fapta Austri'a e unu imperiu, pe care o singura campania nenorocita ar' poté se'lu ruineze. Mai departe trebuie se luati in consideratiune desbinarile interne ale monarchiei. Nu incapa indoiéla, ca maghiarii au mari simpathii pentru Turci'a; slavii inse au simtieminte cu totul opuse. Apoi mai sunt si nemtii austriaci; acesti'a voiescu numai pacea. Cu doue natiuni independente, cari mergu pe cali diferite; cu-o armata, dela care nu se póte prevedé cu siguritate, ca óre s'ar' bate in contra slaviloru; cu financiele intr'o stare, incatu intielegu fórte bine, ca s'a luptatu cu greutati extraordinarie, pana 'si-a potutu procurá cele 5—6 milióne pundi sterlingi (60 milióne florini) — cu tóte aceste elemente ale slabitiunei Austri'a, credu, nu e tíer'a aceea, pe spriginulu careia amu poté contá. Apoi, mylords, se punemu chiaru casulu, ca declaratiunile Austriei sunt sincere si ca e tare cá putere militara — totusi diferintiele intre interesele sale si ale nóstre sunt atatu de mari, incatu chiaru, déca s'ar' aliá cu noi, ar' poté se aiba locu in fiacare momentu o intielegere intre ea si Russi'a, prin care amu perde alianti'a acést'a. Déca Austri'a va merge in resbelu cá aliatu alu nostru, atunci nu poteti fi siguri de aceea, ca ne va remané aliata pana la finitulu resbelulu.“

Cam in sensulu acést'a s'a esprimitu fostulu ministru lord Derby, a intrebuintiatu inse termini si a spusu unele lucruri, cari nu se potu reproduce in diuariele monarchiei nóstre. Derby se fi criticatu in modulu celu mai aspru si passionatu mai cu séma armat'a austro-ungara si aptitudinea ei de a se bate, asia, incatu se asigura, ca niciodata nu s'a vorbitu in publicu astfelu despre ostirea monarchiei nóstre.

Intre altele se fi impartasitu lordu Derby in vorbirea s'a multe din repórtele atasiatulu militariu anglésu dela Vien'a, din care cauza se-i fi

